

P.

Romsdals Amt.

Underdanigst Beretning

om Romsdals Amts oeconomiske Tilstand for Femaarsperioden 1851—1855.

Idet jeg herved afgiver den naadigst befalede Beretning om Romsdals Amts oeconomiske Tilstand i Femaaret fra 1851—1855, tillader jeg mig den foreløbige Bemærkning, at jeg først Høsten 1854 overtog Bestyrelsen af Districtets Amtmandsembede, og at jeg som Følge heraf, ved Uffattelsen, ialfsald i flere Punkter, mere har maattet støtte mig til Andres end egen Erfaring, — ligesom videre at jeg, som den, der intetsomhelst personligt Kjendskab har

kunnet erhverve til Districtets Tilstand i forrige Qvingvennium, i det Hele taget ikke vil kunne indestaae for Paalideligheden af de fra Sammenligningen mellem de forskjellige Perioder udedede Resultater. Med sluttelig Bemærkning, at jeg i Enkelthederne har søgt at følge Ordenen i de for Romsdals Amt tidligere afgivne Femaarsberetninger, — tillader jeg mig at gaae over til Behandlingen af Forholdene med Hensyn til

A.

Amtets Landdistrict.

a. Jordbruget.

§ 1.

af Nyland antages i Femaarsperioden optaget Nordmøres Fogderi . . .	702½	Tønde Land,
= Romsdals — . . .	581	— —
= Søndmøres — . . .	309½	— —

Tilsammen 1592½ Tønde Land, altfaa lidt mere end i forrige Femaarsperiode, hvori det samlede Areal nyryddet Land, efter Opgaven, udgjorde omtrent 1430 Tønder.

Specielt bemærkes, at der i Perioden er nyryddet i Bestnæs 207 Td. Land, hvoraf alene paa den saakaldte Furlandsmyr 99½ Td.; i hver af

Gimnæs og Dværnæs Thinglage 165 Td.; i Bølsø 141½ Td.; i Borgund 125 Td.; i Surendalen 118½ Td. I de øvrige Districter har Nydning af Nyland været af mindre Udstrækning; i Søndistricterne Harams og Sunds Thinglage har den indskrænket sig til resp. 10 og 2 Td. Land, og i Hjørundfjord endog til 1½ Td.

I det Hele taget maa vistnok Jordbruget inden Amtsdistrictet i extensiv Henseende antages at have gjort noget Fremskridt i Periodens Løb; men ligesaa lidt som Nydningen af Nyland altid er steet paa den fuldstændigste Maade, ligesaa lidt har den altid været fulgt af Jordbrugets intensive Udvidelse, navnlig ikke af et heldigere Forhold mellem Ager- og

Englandet; og det er neppe tvivlsomt, at man paa mange Steder vilde have handlet langt mere oeconomict rigtigt ved at anvende den til Nydning af Nyland medgaaede Capital til Forbedring af det allerede opdyrkede Land. Imidlertid maa det dog erkjendes, at Jordbruget i Periodens Løb ogsaa i intensit Henseende er gaaet fremad, om end ikke saa almindelig og indgribende, som ønskeligt kunde være. Der gives kun enkelte Gaarde i Amtsdistrictet, der drives planmæssigen, og hvis Dyrkning bærer Vidnesbyrd om nogenlunde fuldstændig rationel Behandling. Paa disse enkelte Gaarde seer man anvendt gode Agerdyrkningsredskaber, en fuldstændigere og grundigere Bearbejden af Jorden, et planmæssigt Bærelbrug, systematisk Drainings- og Engvandingss anlæg m. m. Udenfor disse Gaarde, der danne rene Undtagelser, opdager man vistnok hist og her en eller anden, en større Indsigt og Skjønssomhed antyden, Forbedring i Dristmaaden, men den enkelte Forekomst af disse Spor til Fremskridt viser noksom, at Jordbruget i det Hele taget endnu her i Districtet staaer meget tilbage, hvilket fornemmelig gjælder Søndistricterne, hvis Kræfter for en væsentlig Deel optages af Fiskerier. Ligesom imidlertid Amtets Landbrugsskole utvivlsomt har virket til Udbredelse af bedre agronomiske Indsigter, og til at vække Opmærksomheden for Nytten af et forbedret Jordbrug, — derfra er ogsaa afgiven omkring i Districtet endel gode Redskaber, — saaledes maa det ogsaa medgives, at Udbredelsen af landoconomiske Skrifter og den af Amtets 2de Landhuusholdningssekskaber udviste mangeaarige Virksomhed, i Forbindelse med den af enkelte i Districtet bosatte lydige Landmænd anvendte hensigtsmæssigere Dristmaade, ikke i saa Henseende har været uden gavnlig Indflydelse. At den Veiledning, en af Statens Agronomer under sin Omreise i forrige Aar har ydet en større Deel af Districtets Jordbrugere, vil bære gode Frugter, anseer jeg derhos utvivlsomt, ligesom det er vist, at vedkommende Foranstaltning temmelig eenstemmig her i Amtet anerkjendes som i høi Grad heldbringende.

Forøvrigt finder jeg at burde gjøre opmærksom paa, at ingen gennemgribende Forbedring i omhandlede Retning kan ventes opnaaet, saalænge ikke Udskiftning af Eiendomme finder Sted, og saalænge ikke denne foregaaer paa saadan Maade, at enhver Vedkommende kan frede sin Jord, — et Diemed, der ved Forretninger af omhandlede Slags her i Amtet, i Regelen, ganske sættes ud af Betragtning, og det antageligen, fordi enhver i Udskiftningen Interesseret lader sig lede af Frygten for at komme til at lide Tab af Jord, eller maaskee rettere for at hans Nabo skal blive tildelt mere deraf, end han retteligen tilkommer. Jeg tillader mig her at ytre Formening om, at man i dette District ligesom paa mange andre Steder paa meget længe ikke vil kunne raade Bod paa Ondet uden ved en Lov, der tvinger Enhver til ubetinget at taale Udskiftning og gjør det til Pligt for det Offentlige at udføre den.

Blandt de Omstændigheder, der forøvrigt her i Districtet virker til Skade for Jordbruget, vil jeg slutteligen fremhæve den, at en stor Deel af Jorden er hensat til Bygselmænd og Forpagtere, der selvfølgelig ingen personlig Interesse kunne have af dens varige Forbedring.

De almindelige Sædearter ere som forhen Havre, Blandkorn, Byg og Potetes. Rugavlen er ubetydelig, endmere Hvedeavlen. Fremmed Korn tiltrænges aarlig. Fogden i Nordmøre antager, at der aarlig i hans District forbruges 90,000 Tønder Korn, og at der i dette i almindelig gode Aar aarlig avles 85,000 Tønder. Districtet skulde altsaa under almindelig heldige Forholde aarlig tiltrænge omtrent 5000 Tønder Korn. Fogden i Søndmøre anfører, at i Femaarsperiodens 3 første Aar var Afgrøden meget mislig, og at Districtet derfor i dette Tidsrum tiltrængte et betydeligt Kornindkjøb, medens Productionen i de 2 sidste Aar kan antages at have været tilstrækkelig for Behovet. Fogden i Romsdal afslaaer Indkjøbet af Korn i Periodens Løb for hans Districts Vedkommende til gennemsnitlig aarlig 3 à 4000 Tønder.

Folketællingslisten for 1855 viser, at der i forrige Aar er udsaaet

	Havre.	Byg.	Blandkorn.	Rug.	Hvede.
i Nordmøre . . .	11,888 Td.,	1388 Td.,	738 Td.,	70 Td.,	2 Td.
i Romsdal . . .	8,315 —	917 —	884 —	38 —	5 —
i Søndmøre . . .	14,388 —	2647 —	2650 —	37 —	—
	34,583 —	4952 —	4262 —	155 —	7 —

Udlingen kan omtrentlig ansættes til, i

		Haare.		Byg.		Blandkorn.		Rug.
		Td.		Td.		Td.		Td.
Nordmøre . . .	efter 7 Fold	94,216.	efter 9 Fold	12,492.	efter 8 Fold	5,004.	efter 12 Fold	840.
Romsdal . . .	— 7 —	59,105.	— 10 —	9,170.	— 7 —	6,188.	— 12 —	456.
Søndmøre . . .	— 5 —	71,940.	— 7 —	16,529.	— 6 —	15,900.	— 10 —	370.
		225,261.		38,191.		27,992.		1,666.

Af Hvede kan omtrent 100 Tønder antages at være avlet i det hele District.

Af Potetes antager Fogden i Nordmøre, at i hans District i almindelig gode Aar aarligen ables 45,000 Tønder og forbruges 40,000 Tønder. I Romsdals Fogderi staaer Productionen og Forbruget af Potetes efter Fogdens Formening nogenlunde i Forhold til hinanden; i enkelte Aar habes der noget Overflud, i andre tiltrænges Indkjøb. I

Søndmøre Fogderi maa efter Lensmændenes Beretninger Potetesavlingen antages i Femaarsperioden at have været nogenlunde tilstrækkelig til Behovet, skjønt Udsæden er bleven indskrænket som Følge af Potetesygdommen, der dog i de Par sidste Aar skal have vist sig i mindre Udstrækning end tidligere.

Efter Folketællingslisten udsaaedes i 1855 af Potetes

i Nordmøre . . .	7,475 Tønder,	efter 9 Fold	avlet 67,275 Tønder.
= Romsdal . . .	5,005 —	— 9 —	— 45,045 —
= Søndmøre . . .	7,885 —	— 8 —	— 63,080 —
	udsaet 20,365 —		avlet 176,300 —

Det bemærkes, at man ved Sammenligning af Nordmøres Fogeds Opgave over Korn- og Potetesavlingen i hans District med de af Folketællingslisten uddragne Resultater vil finde, at disse fremvise en ikke ubetydelig større Avling end af Fogden antaget som det almindelige.

Liin ables i mindre Udstrækning paa enkelte Steder i Districtet som Surendalen og Sunddalen. Humleavlen er ubetydelig, Hamp dyrkes kun

paa faa Gaarde. Kaatrabi, Gulersødder, Løg m. m. dyrkes lidet. Frugtavlen staaer omtrent paa samme Standpunkt som i forrige Femaarsperiode; dog synes Sandsten for dens Forædling og Udvikelse paa enkelte Steder at være væk, hvilket væsentligen skyldes de fra Landbrugsstolen udgaaende Gæster.

Forholdet mellem Eiendoms- og Leilændingsgods er opgivet saaledes:

	Brug, som drives af Eierne selv.	Matriculsthyld.	Leilændingsbrug.	Matriculsthyld.
Nordmøre	1846.	3973 Sp. 4 f.	303.	505 Sp. 30 f.
Romsdal	1736.	2869 — 38 "	204.	310 — 60 "
Søndmøre	1958.	3821 — 112 "	1876.	3030 — 85 "
	5240.	10,664 Sp. 34 f.	2383.	3846 Sp. 55 f.

Sammenholdt med sidste Femaarsberetning sees, at Antallet af Selveiere i samtlige Fogderier er noget forøget, især i Romsdals. I dette er forøvrigt Leilændingsbrugenes Antal ogsaa forøget om end kun med 17 Brug, men Matriculsthylden for samtlige 204 Brug udgjør, som opgivet, kun 310 Sp. 60 f., medens den for det mindre Antal i forrige Periode udgjorde 966 Spd. Denne Forringelse i Leilændingsbrugenes Matriculsthyld stemmer omtrent med den Forøgelse i Matriculsthyld, som Selveierdom i sidste Periode efter Fogdens Opgave har faaet, hvilken Forøgelse udgjør omtrent 650 Styldaler.

I Periodens Løb er udstiftet i Nordmøre efter Fogdens Opgave . . . 38 Brug.
Læteris 38 Brug.

Transport 38 Brug.
Sorenstriberen opgiver kun Antallet af de til Thinglæsning indleverede Forretninger, der udgjør kun 12. Ingen Udstiftningsforretning er steet ved Retten;
i Romsdal efter Fogdens Opgave . . . 2 —
begge Forretninger afholdte uden Retten;
= Nordre Søndmøre efter Sorenstribere-
rens Opgave 98 —
hvoraf 54 ved Retten;
= Søndre Søndmøre efter Sorenstribere-
rens Opgave 38 —
hvoraf afholdte ved Retten 4.

176 Brug.

I Forbindelse med min tidligere Antydning om den høist ufuldstændige Maade, hvorpaa Udstiftningen her i Districtet i Regelen foregaaer, tillader jeg mig her at henpise til høifølgende Erklæring fra Sorenstriveren i Nordmøre, Dietrichs, hvori oplyses, at af de til Thinglæsning i Perioden indleverede 12 Udstiftningsforretninger, kun 1 er fuldstændig; medens 2 kun ere Grændseffjelsforretninger mellem Gaarde, der hver for sig have flere Opsiddere; 1 udstifter alene Stoven og Søterlaatten, af hvilken sidste Enhver af 4 Opsiddere, saavidt man kan see, har faaet 4 Teige; 1 bestemmer alene et Teigebytte uden at man erfarer, om dette er fuldstændigt; 1 er en Delingsforretning, hvorved de fleste enkelte Teige hver for sig deles mellem to Opsiddere, medens enkelte Teige forblive i Ulfiste; 1 udstifter Hjemmarken i 7 Teige mellem 2 Opsiddere; 1 deler Hjemmarken i 8 og Stoven i 11 Teige mellem 4 Opsiddere, medens Skovgrunden ligger i Fællesskab

som Havnegang; 1 deler en Gaard i 38 Teige mellem 4 Opsiddere o. s. v. Samme Sorenstriver bemærker derhos, at han anseer det utvivlsomt, at de i ældre Tider i Mindelighed udførte Udstiftninger ikke have været bedre end de foran nævnte, og at Resultatet i det Høieste er blevet, at hver Opsidder har faaet sin Deel i Udmarken loddet i flere eller færre Teige, uden at disse dog ere saaledes beliggende, at han kan frede om sin Eiendom, — et Forhold, der benævnes som et Særlynd over det hele District, og i det Hele taget kun ansees gjældende for enkelte større Gaardes Vedkommende, som fra Fortiden af ere forblevne udelte, og selv paa disse ikke omfatter Skov og Havnegang. Samtlige Fogder omhandle ogsaa, at de faa Udstiftninger, der afholdes i Forhold til de endnu udstiftede Gaarde, ere høist ufuldstændige, og fornemmelig kun indskrænke sig til et Teigebytte uden paafølgende særskilt Indhegning og Husenes Udslytten.

§ 2.

Fædriften.

Folketællingslisten oplyser, at dette Amtsdistrict ved Udgangen af 1855 havde

af Heste	8,870,	efter gennemsnitlig	Priis af 30 Sp. pr. Stykke til	Værdi 266,100 Sp.
= stort Dvæg	72,622,	à 12 Sp. =	β. =	871,464 —
= Faar	153,042,	à 1 — 24 =	==	183,650 —
= Geder	40,048,	à 1 — " =	==	40,048 —
= Sviin	7,373,	à 10 — " =	==	73,730 —
				tilsammen 1,434,992 Sp.

Bed Udgangen af 1845 udgjorde Antallet af Heste 8,365, af stort Dvæg 69,289, af Faar 149,138, af Geder 30,893, og af Sviin 6,734.

I Naarsperioden er Antallet saaledes forøget

af Heste	med 505,	à 30 Sp. =	β. = 15,150 Sp.	
= stort Dvæg =	3333,	à 12 — " =	== 39,996 —	
= Faar	= 3904,	à 1 — 24 =	== 4,684 —	
= Geder	= 9155,	à 1 — " =	== 9,155 —	
= Sviin	= 639,	à 10 — " =	== 6,390 —	
				75,375 Sp.

Fædriften staaer fremdeles paa et lavt Standpunkt. Der føres en almindelig Klage fra Saglyndige over, at der paa de fleste Gaarde i Amtsdistrictet holdes flere Creature end Gaardene vel kunne føde, og at, som Følge deraf, Kreaturerne blive slet fodrede om Vinteren. Man seer jevnlig, at disse tidlig om Vaaren slippes ud til Vaarbitning paa Hjemmarken, der paa denne Maade benyttes indtil de kunne føres paa Fjeldbeitene. Naar Fodermangelen er større end sædvanlig, udsultes Kreaturerne. I Vinteren 1855 skulle endog paa flere Steder Kreaturerne, især Faar, være omkomne af Sult. De

lide selvfølgelig i ethvert Fald ved en saadan Behandling og kaste mindre af sig, hvorhos Racen forringes. Det indsees ogsaa, at Vaarbitningen paa Englandet kuer Græsvarthen og forringer Houdbyttet. Enkelte Jordbrugere begynde imidlertid at erkjende Nyttens af at indrette sig anderledes, og at fodre Kreaturerne bedre, ligesom Dymærksomheden synes at være vakt for Vaarbitningens Skadelighed.

Districtet staaer forøvrigt, som tidligere antydet, meget tilbage med Hensyn til Engdyrkingen.

Hvad angaaer Fjøsene og Staldene, da ere de paa saa Undtagelser nær slet indrettede. Sædvanligen

ere de trange, mørke og lave, og kun sjelden forekomme hensigtsmæssige Indredninger til at lette Kreaturenes Nægt.

Behandlingen af Gjødsel staaer ogsaa meget tilbage, og man seer, blandt Andet, hyppig Vand fra omkringliggende Marker flyde udigjennem Gjødselbygningen, hvorved de kraftigste Gjødselsstoffer gaar til Spilde. Fiskeaffald og Tang benyttes imidlertid nu almindeligere som Gjødningsmiddel.

Med Behandlingen af Kreaturenes Producter antages nogen Fremgang til det Bedre, i Femaarsperioden, at have fundet Sted.

Til Forædling af Nacerne er lidet foretaget. Til Hesteracens Forædling skal der paa enkelte Steder være gjort en Begyndelse ved Anskaffelse af bedre Heste. I Freds og Dre Sogne i Nordmøre skulle nogle Dyr af irst Race være indførte, men Fogden betvivler vistnok med god Grund, at man derved vil vinde Noget, saalænge man ikke forbedrer Nægten og udsætter med Parringen til Dyrene have naaet fuld Udvikling. Til Faare- og Svineracens Forædling skal der ogsaa paa nogle faa Steder være foretaget Noget. Formentlig som Følge af Vandrøgt i forskellige Henseender har Skabshygdom blandt Faarene udviklet sig epidemisk i flere af Amtets Districter, og for mange Gaardbrugere foranlediget betydeligere Tab. Blevet opmærksom paa Ondet vil jeg med Bistand af Amtets Communalbestyrelse søge at anvende kraftige Midler til at hæve det.

Af Meensdyr habes i Norddalen 254 Stykker. I sidste Femaarsberetning er Antallet opgivet til 360 Stykker. Det viser sig fremdeles, at disse Dyr vanskeligen trives i Districtet. Fogden i Søndmøre bemærker, at Anebjordene hjemføres af Ulve, og at Vogterne udenfor de naturlige, nemlig Finnerne, ikke ere mægtige til at påse dem, eller forstaae at oplære Hunde dertil, hvortil kommer, at man heller ikke drager den Nytte af Dyrene, som man kunde, idet man ikke malker dem, ligesaa lidt som forstaaer at benytte de slagtede Dyr's Sener, hvoraf Finnerne gjøre sig saa stor Nytte.

b. Skovdrift.

Langs Kysten findes ikke Skov. I Fjorddistrakterne derimod gives ikke ganske ubetydelige Skovstrækninger, dog afgive Romsdal og Nordmøre alene Trælast til Udlandet. Districtets Skove bestaae fornemmelig af Furu, Birk og Elde. Gran findes kun i Mindals Sogn i Surendalens Præstegjeld.

I Periodens Løb have Skovene været strengt medtagne, dels som Følge af at Daleboerne i Aarene 1851 og 1852 maatte tye til Skoven for at

skaffe Penge til Indkjøb af Korn, dels paa Grund af den senere Tids høiere Trælastpriser, navnlig i 1853 og 1854.

Lidet vides at være gjort for at holde Skovene i Hævd. Imidlertid vil Fogden i Nordmøre have iagttaget, at man i de sidste Aar har vist større Omhu for den unge Skov. Fogden i Romsdal bemærker, at Skovene i hans District ere tynde, og at der paa de fleste Steder ikke findes mere stort Tømmer.

Furuen vorer langsomt, men er god og malmrig; den virkes mest til Planter og Bort.

Til Brændsel benyttes hovedsagelig Birk.

Districtet er nogenlunde vel forsynet med Torv til Brændsel. Kul- og Tjæretilvirkning drives paa flere Steder, men i Regelen kun til eget Behov. Forøvrigt bemærkes, at Districtet i ældre Tider har været langt bedre forsynet med Skov, hvilket den Mængde gjenstaaende Mødder i de mange milelange nu aldeles skovløse Strækninger noksom vise. Mødderne udgjøre i saadanne Strøg for mange Gaarde disses eneste Brændmaterial og ville vistnok endnu være tilstrækkelige til Forsyningen i Aarhundreder. Paa enkelte Myrer, hvor ingen Trævegetation under bestaaende Forholde trives, viser forøvrigt Erfaring, at Træer frodigen skyde op, saasnart Vandet nogenlunde bliver afledet; paa andre Strækninger, der tidligere have haft frodig Skov, synes derimod Kraften til at reproducere den ganske at være udtømt.

I Nordmøre habes 98 privilegerede og uprivilegerede Saugbrug, der sysselsatte 188 Mand, og have i Periodens Løb tilvirket 28,790 Tylter Planter og 1050 Tylter Bort.

I Romsdal gives for Tiden 12 privilegerede Saugbrug. I Søndmøre habes 14 privilegerede og 15 uprivilegerede Saug.

c. Fiskerierne.

De vigtigste Fiskerier ere Vaartorst- eller Streifiskeriet, Seifisket og Sommerfildfisket. Desuden fiskes Lange, Dveite, Flyndre, Sommerorst, Lar, Hummer.

1. Af Vaartorst er i Nordmøre efter Fogdens Beretning i Femaarsperioden fisket i det Hele 987,516 Boger raa Fisk, deraf 820,016 Boger affat til Christiansund, 87,500 Boger inden Fogderiet, og 80,000 Boger forbrugte af Fiskerne selv. Udbyttet af Tran opgiver Fogden til 6,052 Tønder og af Mogn til 7,182 Tønder. — Fiskeværene ere beliggende i Dværnæs og Eds, og besøges foruden af Districternes egne Indvaanere af en Mængde Mennesker fra omkringende Egne.

I Romsdal antages der i Perioden i det Hele at være fiske og tilberedt til Klippfisk 95,000 Boger. Værdien af Tranudbyttet antages at kunne ansættes til 2000 Spd., af Rognudbyttet til 6000 Spd. Fogderiet har kun en Strækning af 4 Mile, nemlig fra Steensbøsten til Harsen, paa hvilket Waarfislet drives.

omtrent 1,400,000 Boger Klippfisk	à 1 Spd.	=	1,400,000 Spd.
" 15,200 Tønder Tran	à 14 —	=	212,800 —
" 24,100 — Rogn	à 3½ —	=	84,352 —
			tilsammen 1,697,152 Spd.

2. Sei- og Langefislet i Nordmøre har efter Fogdens Op-gave givet et Udbytte af 82,500 Boger; i Romsdal kan det antageligen sættes til 1000 Boger, og i Søndmøre til 35,000 Boger, i det Hele 118,500 Boger à 72 f. = 71,100 Spd.
3. Udbyttet af Sildefislet i Nordmøre opgiver Fogden til 72,969 Tønder til Salg udenfor Fogderiet, og 55,000 Tønder til Forbrug inden samme; i Romsdal antages det at have udgjort 22,000 Tønder, og i Søndmøre 50,000 Tønder, tilsammen for hele Amtsdistrictet henved 200,000 Tønder à 7 Ort = 280,000 Spd.
4. Bærefisleriet i Nordmøre har efter Fogdens Op-gave givet et Udbytte af 14,000 Boger, hvoraf ¾ Dele afhændet udenfor Districtet. I de øvrige Fogderier er heller ikke fislet saa Ubetydeligt af Lar.

d. Bergværksdrift.

En Crommalmgrube optoges i Aaret 1853 i Sunddalen og beskæftigede 10 Arbeidere, men blev endnu i samme Aar nedlagt. En i Aaret 1850 i Dre Sogn optagen Crommalmgrube blev nedlagt i 1854.

Under Gaarden Sollum i Edø har man opdaget et Mineral, der har Lighed med Meerstum.

e. Fabrikker.

I Nordmøre gives 2 større Kornmøller, der sysselsætte 2 Mestere og 18 Arbeidere, og antages i Femaaret at have tilvirket 9000 Tønder Meel, — samt 1 Ølbryggeri, der antages at have produceret 1000 Tønder Øl.

I Romsdal gives 1 Teglværk og 1 Kalkbrænderi foruden en Deel Been- og Badmøllestamper; ligesledes en Pulvergjødningsfabrik. I Søndmøre gives siden 1852 i Borgund et Farveri og Bæveri, der drives ved, fra Udlandet erholdte, Arbeidere.

For Søndmøre kan Waartorfislet antages at have givet et Udbytte af omtrent 1 Million Boger Klippfisk, 9000 Tønder Tran og 15000 Tønder Rogn.

For hele Amtsdistrictet udgjør saaledes Udbyttet af Waartorfislet i Femaarsperioden

Bæveriet har flere Maskiner og producerer især uldne Trøier, Huer, Skjær, der kunne sættes ved Siden af udenlandske. Næsten overalt i Districtet gives Kornmøller, hvoraf nogle større i Borgund. I dette Thinglag gives derhos 2 Ølbryggerier og 1 Nefslagerbane. I Søkelven forefindes siden 1854 1 Teglværk, der i samme Aar har produceret omtrent 140,000 Muursteen, i 1855 samme Antal samt 2000 Teglsteen. Det fornødne Brændematerial, der især bestaaer af Furu og Ølde, kjøbes for allerstørste Deel udenfor Districtet.

I Volden gives et Bogtrykkeri.

Brændeviinsbrænderier findes ikke i Amtsdistrictet.

f. Vinæringer.

Huusfliden i Nordmøre er efter Fogdens Betretning hovedsagelig rettet paa egne Fornødenheder, og bliver enhver Families Behov af uldne Stofte, Lærreder, Arbeidsredskaber i Almindelighed forarbejdede i Hjemmet. I Sunddalen og Surendalen forarbejdes Badmel og Lærreder til Affætning dels til Landhandlere, dels til Christiansund. Sunddalen affætter en Deel Potaste til Trondhjem. I Tingvolds, Dre og Freds Sogne forarbejdes Tøndestaver, der sælges i Christiansund. Finere Uld- og Bomuldstøier samt Dreieleer virkes enkeltvis i Fogderiet, navnlig i Surendalen. I dette District arbejdes meget søgte Haandværkmaskiner, der drives med Vind. De i Femaarsperioden byggede Fartøier udgjør 13, af hvilke 3 af 127½ C. = Vasters Drægtighed, de øvrige tilsammen af 1840 Tønder. Skibsbyggeri drives alene i Stangvik og Aure. Baadbyggeri drives overalt i Fogderiet, i Stangvik og Aure tildels til Salg. Jagten indskrænker sig hovedsagelig til Fuglevildt og Harer. Nogle Hjorte fældes i Freds og Edø, endel Sølhunde i Edø og Aure. Det aarlige Udbytte af Jagten i Nordmøre ansætter Fogden til 600 Spd.

Huusfliden i Romsdals Fogderi omfatter næsten Alt, hvad der tiltrænges af Klæder og Bohave.

Noget væsentligt til Salg produceres ikke. Baadbyggeri drives ikke som Næringsvei. For en Deel anskaffes Baade fra Nordmøre og Søndmøre. 2 Jagter ere byggede i Femaaret. Jagten drives ikke synderligt uden paa Fuglevildt. Af Bjørne fældes et Par om Aaret.

Huusfliden i Søndmøre indskrænker sig hovedsagelig til Forfærdigelse af Klædningsstykker til eget Behov, Fiskeredstaber og fornødne Gaardsredstaber. Kun noget Badmel tilbavnes i enkelte Districter til Salg. I Borden drives meget paa Baadbyggeri. Endel Tang og Potasse afhændes til Nalesund og Trondhjem. Jagt drives almindeligst efter Narfugle, Rytter, Harer, Næve og Oddere.

Landhandlernes Antal udgjør

i Nordmøre	11,
hvoraf de 8 tillige ere Gæstgivere, 1 har Net til Brændevinsalg;	
i Romsdal	4,
hvoraf de 3 tillige ere Gæstgivere;	
i Søndmøre	20,
foruden 3 Gæstgivere.	

35.

Om Romsdals Marked bemærker Fogden, at Omsætningen ved samme har tiltaget væsentligt ved en større Trafik fra Oplandet. De Handlendes Antal er forsøgt, og det maa anses vist, at en lettere Forbindelse med de oplandste Districter vil gjøre Markedet mere søgt. Kramvarer udgjør den væsentligste Capital for Omsætningen. Af Heste affættes over 150. Desuden affættes Fisk, Sild, Tran, Ost, Smør, Talg, Kjød, Potasse, Fjære, Beeg, uldne Tøier, Baandstaver, Plouge, Hjultredstaber, Slæder m. m. Omsætningen i det Hele sætter Fogden til 30 à 35,000 Spd.

g. Om Amtets Landdistricts Tilstand i Almindelighed.

I Nordmøre og Søndmøre antages Velstanden i det Hele taget i Femaarsperioden ikke ubetydeligt at være forsøgt, uagtet et Par Aar ikke have været heldige med Hensyn til Jordbruget, og for Nordmøres Bedkommende heller ikke med Hensyn til Fiskerierne. I Nordmøre gives efter Fogdens Beretning jevn Velstand blandt Gaardbrugerne, navnlig i Aure, Stangvik og Edø, og Fattigdom findes i Fogderiet forholdsvis i ganske ringe Grad, formentlig væsentligt formeddelt Huusmandsstandens bedre Bilskaar og en lettere Udgang dels til Arbejdsfortjeneste, dels til Ernæring ved Fiskeri. I Søndmøre have, som foran anført, Fiskerierne givet overraskende rigt Udbytte ved de stigende Priser i Femaaret.

Den betydelige Pengemasse, som derved er indflydt i Districtet, har havt til Følge betydelige Transactioner, promte Udbetaling af Skatter og andre offentlige Contributioner, Gjelds Udbetaling uden retlig Tvang, samt Forbedring i Levemaade og Beklædning. Almuen har betydelige Summer indsatte i Nalesunds Sparebank saavel som i Sparebanterne inden selve Fogderiet. Lovovertrædelser have i Periodens Løb ikke været saa hyppige, og sjelden ere grove Forbrydelser forevæde.

Romsdals Fogderi har i oeconomic Henseende i Perioden staaet tilbage efter den ubeldige Stilling, hvori Districtet befandt sig ved Udgangen af forrige Periode. Først i de Par sidste Aar har Forholdet forandret sig til det Bedre. Stigende Priser paa Bondens Producter i Forbindelse med heldigt Sildefiske i 1855 have bragt store Fordele for Districtet, og om Omstændighederne end ikke have tilladt Bonden at indfri sin Gjeld til det Offentlige, hvoraf endnu refter Betydeligt, have de dog skaffet ham Midler ihænde til at betale en større Deel af den Gjeld, han for Livets første Fornødenheder stod i til Handelsmanden. Nogen egentlig Velstand findes ikke i Districtet, og Forstjellen i Kaar, de enkelte Almuesmænd mellem, er ikke synderlig stor.

Den aarlige Tjenestløst i Amtsdistrictet kan ansættes til for en Tjenestdreng omkring 20 Spd. uden Klæder eller 8 à 12 Spd. med Beklædning, for en Tjenestepige 8 à 10 Spd. uden Klæder eller 2 à 4 Spd. med Klæder. Daglønnen for en Arbejdsmand kan antages at have udgjort 24 f. om Vinteren og 36 f. om Sommeren uden Kost, men med saadan resp. 16 f. og 24 f. I Søndmøre skal Tjenestlønnen have holdt sig noget høiere end i de 2de øvrige Fugderier.

Med Hensyn til Veivæsenet bemærkes, at Amtets Hovedveie udgjøre i

Nordmøre	9 Mile	12,489 Men.
Romsdal	10 —	14,561 —
Søndmøre	12 —	14,130 —
tilsammen		33 Mile 5,181 Men.

I Femaaret er af Hovedvei omlagt 3,900 Men, hvoraf 3,500 M. i Nordmøre, 400 M. i Søndmøre.

Af Bygdeveie have i

Nordmøre	55 Mile	8,767 Men.
Romsdal	28 —	13,891 —
Søndmøre	35 —	2,464 —
tilsammen		119 Mile 7,122 Men.

Deraf i Femaaret ny anlagt Veie

i Nordmøre	9 Mile	12,250 Men.
= Romsdal	2 —	7,500 —
= Søndmøre	1 —	2,170 —
tilsammen		13 Mile 3,920 Men.

og omlagt	
i Nordmøre	= Mile 6,300 Alen.
= Søndmøre	= — 4,209 —
tilsammen	= Mile 10,509 Alen.

Districtets Hovedvei og Bygdevei have saaledes tilsammen en Længde af 152 Mile 12,303 Alen, hvoraf dog endnu ikke er i farbar Stand for Hjulredskab

	Hovedvei.	Bygdevei.
i Nordmøre	12 Mile 4,285 Alen.	
= Romsdal	9 — 3,030 —	
= Søndmøre	= Mile 11,398 Alen.	6 — 14,210 —
	= Mile 11,398 Alen.	28 Mile 3,525 Alen.

De for Hjulredskab usfarbare Hovedveistrækninger ere 1) Strandens Hovedvei fra Slynghstad Præstegaard til Grændsen af Sunelvens Formandskabsdistrict i en Strækning af 4,760 Alen, 2) Sunelvens Hovedvei fra Ljøen til Grændsen af Dale

Thinglag 6638 Alen. Ved at sammenholde Opgaven over Længden af Districtets offentlige Veie med tidligere Opgaver, vil man finde, at Districtet havde

	Hovedvei.	Bygdevei.
ved Udgangen af 1845, foruden 14 $\frac{1}{2}$ Mile Rivevei	33 $\frac{1}{2}$ Mile Alen.	68 Mile Alen,
tilsammen 101 $\frac{1}{2}$ Mile.		
ved Udgangen af 1850, foruden 10 $\frac{1}{2}$ Mile Rivevei	33 $\frac{1}{2}$ — —	110 — —
tilsammen 143 $\frac{1}{2}$ Mile; af de 110 Mile Bygdevei vare 18 $\frac{1}{2}$ Mile ikke fuldkommen farbare;		
ved Udgangen af 1855, foruden Rivevei	33 — 5,181 —	119 — 7,122 —
tilsammen 152 Mile 12,303 Alen, hvoraf ikke i fuldkommen farbar Stand 28 Mile 3,525 Alen.		

Resultatet efter denne Sammenholden med Amtets tidligere Opgaver stemmer ikke ganske, forsaavidt angaaer Bygdeveiene, med den foran i nærværende Beretning meddelte Forklaring, der er støttet paa Beinspecteurernes detaillerede Opgaver. Efter disse skal nemlig i Femaaret være anlagt 13 Mile 3920 Alen Bygdevei, hvoraf følger, at Længden af Districtets Bygdevei ved Udgangen af 1850 skulde have udgjort 106 Mile 3202 Alen i Stedet for, som i forrige Femaarsberetning opgivet, 110 Mile,

— og Længden af Districtets offentlige Veie foruden Rivevei omtrent 139 $\frac{1}{2}$ Mile i Stedet for som opgivet 143 $\frac{1}{2}$ Mile.

Forsvrigt sees, at Hovedveienes Længde i hvert af de to sidste Femaar ved Omlægninger er formindsket med omtrent $\frac{1}{4}$ Mil.

Angaaende Veienes Tilstand ved Udgangen af 1855 meddeles efter Beinspecteurernes Beretninger en summarisk Forklaring:

Hovedvei.

Formandskabsdistric- ternes Navne.	Med Hjulede- strib ufarbar Vei.		Slet Vei.		Maadelig Vei.		Antagelig Vei.		God Vei.		Hele Veiens Længde.	
	Mile.	Alen.	Mile.	Alen.	Mile.	Alen.	Mile.	Alen.	Mile.	Alen.	Mile.	Alen.
Nordmøre.												
1) Surendalen . . .	=	=	=	=	=	5,500	=	11,000	3	11,802	4	14,302
2) Stangvik . . .	=	=	=	2,250	=	2,270	=	6,075	=	8,600	1	1,195
3) Halse	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
4) Aure	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
5) Ede	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
6) Tingvold . . .	=	=	=	=	=	4,000	=	=	1	7,866	1	11,866
7) Ore	=	=	=	=	=	=	=	=	1	8,825	1	8,825
8) Freds	=	=	=	=	=	=	=	=	=	6,000	=	6,000
9) Dværnæs . . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	6,301	=	6,301
10) Sunddalen . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
11) Ørendalen . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Romsdal.												
12) Næsset	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
13) Bolsø	=	=	=	2,232	=	9,427	1	4,878	1	15,276	3	13,813
14) Bes	=	=	=	=	=	3,260	=	9,233	=	5,171	=	17,664
15) Eids og Vold	=	=	=	=	=	822	=	6,862	=	1,500	=	9,244
16) Gryten	=	=	=	11,924	=	15,925	1	16,203	=	11,768	4	1,820
17) Bestnæs . . .	=	=	=	=	=	6,500	=	9,520	=	10,000	1	8,020
18) Mers	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
19) Waags	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
20) Bod	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
Søndmøre.												
21) Ørffoug	=	=	=	=	=	1,100	1	13,632	=	=	1	14,732
22) Stranden . . .	=	4,760	=	=	=	=	1	12,267	=	=	1	17,027
23) Nordalen . . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
24) Sunelven . . .	=	6,638	=	1,209	=	2,500	=	15,497	=	=	1	7,844
25) Stodje og Batne	=	=	=	=	=	=	=	=	1	10,739	1	10,739
26) Borgund	=	=	=	=	=	=	=	4,532	1	4,000	1	8,532
27) Haram	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
28) Ulfften	=	=	=	1,218	=	6,323	=	15,366	=	8,819	1	13,726
29) Hers	=	=	=	=	=	=	=	6,100	=	15,120	1	3,220
30) Banelven . . .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	11,250	=	11,250
31) Bolsen	=	=	=	=	=	4,869	=	7,918	=	4,274	=	17,061
32) Sjørundfjord .	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=

Bygdevei.

Formandskabsdistric- ternes Navne.	Med Hjulred- skab usfarbar Vei.		Slet Vei.		Maadelig Vei.		Antagelig Vei.		God Vei.		Hele Veiens Længde.	
	Mile.	Men.	Mile.	Men.	Mile.	Men.	Mile.	Men.	Mile.	Men.	Mile.	Men.
Nordmøre.												
1) Surendalen . . .	=	=	3	6,970	2	6,980	=	17,170	1	3,800	7	16,920
2) Stangbif . . .	1	15,535	=	14,600	=	17,000	1	5,392	1	1,652	6	179
3) Halse	=	15,000	1	3,410	1	4,545	=	16,427	=	16,574	5	1,656
4) Nure	=	13,500	1	=	=	17,599	=	15,750	1	2,250	4	13,099
5) Eds	=	6,000	=	3,000	=	=	=	=	=	=	=	9,000
6) Ringbold . . .	1	6,000	1	8,813	1	11,070	=	=	1	440	5	8,323
7) Dre	=	=	=	=	=	5,500	2	15,985	=	=	3	3,485
8) Freds	2	17,000	=	=	=	14,006	=	8,391	=	=	4	3,397
9) Dværnæs . . .	3	1,000	1	=	=	9,000	4	16,659	=	=	9	8,659
10) Sunddalen . .	=	=	1	15,750	4	1,398	=	=	=	=	5	17,148
11) Drendalen . .	1	2,250	=	=	=	=	1	2,224	=	12,427	2	16,901
Romsdal.												
12) Næsset	1	13,500	1	8,500	=	4,658	3	11,447	=	=	7	2,105
13) Bolsø	1	10,000	=	=	=	7,300	=	7,392	=	6,054	2	12,746
14) Bes	1	7,500	=	17,211	1	2,340	1	6,700	=	=	4	15,751
15) Eds og Bold	=	=	=	6,250	1	972	1	12,682	=	2,255	3	4,159
16) Gryten	=	12,000	1	1,062	=	10,903	=	12,411	=	1,000	3	1,376
17) Besfinæs . . .	1	15,500	=	2,200	1	591	1	15,002	=	8,859	5	6,152
18) Akerø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
19) Baagø	1	=	=	=	=	=	=	=	=	=	1	=
20) Bod	=	16,530	=	=	=	4,422	=	3,250	=	1,400	1	7,602
Søndmøre.												
21) Ørstoug	=	5,625	=	16,120	2	15,185	2	12,947	=	=	6	13,877
22) Stranden . . .	=	=	=	=	2	10,276	=	7,517	=	=	2	17,793
23) Nordalen . . .	2	5,625	=	6,200	3	11,249	=	3,987	=	=	6	9,061
24) Sunelven . . .	1	12,500	=	15,326	=	8,402	=	5,397	=	=	3	5,625
25) Skodje og Batne	=	=	1	13,500	=	=	=	4,500	=	=	2	=
26) Borgund	=	=	1	2,462	=	=	=	1,700	=	=	1	4,162
27) Haram	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
28) Ulfsten	=	=	=	9,950	=	6,890	=	1,200	=	=	1	40
29) Herø	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=	=
30) Banelven	=	13,175	=	12,720	=	5,650	=	13,437	=	=	2	8,982
31) Bølden	=	9,000	=	7,302	=	17,668	2	3,569	1	2,205	5	3,744
32) Hjørundfjord .	1	4,285	=	7,491	=	12,905	=	11,589	=	10,910	3	11,180

Landbrugsskolen har i Femaarsperioden dimitteret 30 Elever. I Planen for Skolen er i 1853 vedtaget nogle Forandringer, hvoraf den væsentligste bestemmer Forlængelse af Skolecurset fra 2 til 3 Aar. I samme Aar forbeholdes Bestyrerens Løn fra 800 til 1000 Spd. mod at han holder en Medlærer i praktisk Undervisning.

I Femaarsperioden er fra Søndmøre 4 Familiefædre med Koner og Børn, 5 Ungkarle og 7 Piger, eller 34 Personer meddelte Plaz til Amerika. Hvorvidt nogen Udvandring har fundet Sted fra de øvrige Fogderier, vides ikke. Stor har den i al Fald ikke været.

i Surendalen med Eiendom	2489 Spd.	17 f.	Indstyernes	8,170 Spd.	86½ f.
= Hersø	— 454	— 12½	—	10,197	— 102 f.
= Bolden	— 462	—	—	15,481	— 90 =
= Stranden	— 58	— 39 =	—	2,779	— 15½ =

Boldens Sparebank traadte i Virksomhed i 1854.

De i Periodens Løb thinglæste og aflæste Høftelsesbreve og Afhændelser:

	Thinglæste Gjeldsbreve og Skifteudlæg.	Aflæste do.	Afhændede faste Eiendomme.
Nordmøre	786 — 142,380 Spd. 42 f., 597 — 129,185 Spd. 71½ f., 589 — 214,627 Spd. 77½ f.		
Romsdal	1,295 — 196,859 — = , 802 — 82,439 — = , 680 — 141,776 — = .		
Nordre Søndmøre	639 — 81,806 — 87 , 453 — 62,287 — 111 , 445 — 108,262 — 49½ =		
Søndre	— 394 — 62,869 — 114 , 301 — 64,271 — 52 , 466 — 125,158 — 30 =		

Afholdte Executioner for Gjeld og Udpantningsforretninger:

Nordmøre	3,818 for 26,693 Spd. 59 f.	
Romsdal	362 for 14,107 Spd. 21½ f.	5,153 for 17,660 Spd. 36 f.
Søndmøre	262 — 5,556 — 111	2,083 — 9,233 — 101

B.

Kjøbstæderne Christiansund, Molde og Alesund.

a. Christiansund.

§ 1. Handel og Skibsfart.

I Femaarsperioden har Udfibningen directe til Udlandet af efternævnte Artikler været

	Klipfist.	Torfist.	Tran.	Hogn.	Gild.
	Bog.	Bog.	Tønder.	Tønder.	Tønder.
i 1851	299,173½	47,308½	2,028½	4,914½	10,590½
= 1852	189,318	29,322	1,358	3,688	5,345
= 1853	303,550	19,430	1,099	2,913	3,804½
= 1854	209,483	8,326	745	1,000½	5,021
= 1855	368,858	33,006	3,557½	3,988½	10,364½
	1,370,382½	137,392½	8,782	16,504½	35,125½

Spanien er Hovedmarkedet for Klipfisten; til Havanna og Brasilien er i Femaaret efter Byfogdens Beretning udført omtrent 150,000 Bog, til Portugal omtrent 15,000 Bog og til oversøiske Havne omtrent 13,000 Bog.

Afffibningen til Spanien foregaaer hovedsagelig i spanske Skibe, og gaaer mere og mere over til at skee for spansk Regning. Til Portugal stibes kun for norsk Regning og i norske Skibe. Til Amerika gaaer Afffibningen for en større Deel over til at

stee for fremmed Regning, og foregaaer til Hovedmarterne sammesteds, Rio de Janeiro udelukkende og Havana for største Deel i norske Skibe. Byfogden anfører, at der i norske Fartøier skibes med større Fordel til Havana end til Spanien, da Differentialsolden er meget mindre i Havana, og Christiansund derhos faaer flere Ladninger Varer tilbage derfra med de udgaaende Skibe. Udbyttet af Klipfiskhandelen skal, efter hvad Byfogden antager, i de forløbne Aar i det Hele taget have været tilfredsstillende. Det vigtigste Marked for den fra Christiansund, ligesom fra de øvrige Amtets Kjøbstæder, udfskibede Torsfisk er de middelhavste Lande, fornemmelig Italien.

Iran affskibes næsten udelukkende, Nogn for en god Deel for fremmed Regning.

Af Sommer- og Høstfild fiskes større Quantiteter i Omegnen af Christiansund, men de største Partier gaae til Indlandet. Det hele Quantum, der gaaer gennem Byens Handlende, ansetter Byfogden til omkring 25 a 30,000 Tønder om Aaret. Af Vaarsild antager han at sjelden over 2 a 3000 Tønder eksporteres fra Christiansund.

Trælasthandelen har i de sidste Aar tiltaget betydeligt især efter de gode Conjuncturer i 1852 og 1853. Man har saaledes i de senere Aar ikke alene produceret flere Gange saameget som før i de omkringliggende Districter, men ogsaa draget Plankehandelen til sig fra flere Trakter, der ligge nærmere Trondhjem, som fra Orkedalen, Guldalen, Namsos og Namdalen. I 1851 udfskibedes 1530 C.=L., i 1852 2806 C.=L., i 1853 4205 C.=L., i 1854 7072 Com.=Læster. I anden Halvdel 1854 og i 1855 have Trælastconjuncturerne været mindre heldige. Trælasten, som udfskibes fra Christiansund, er hovedsagelig Planter 3—8½ a 9 Toms. Fra Orkedalen og Namdalen faaes for største Deel Granlast. Den meste Last skibes til Frankrig.

Af ufortoldede Kornvarer er i Femaaret indført til Christiansund 31,798½ Tønde Byg, 818½ Td. Havre, 23,437½ Td. Rug, 514½ Td. Byggryn, 347 Td. Erter og 2744½ Td. Malt; og af fortoldede Kornvarer 20,235 Td. Byg, 1894 Td. Havre, 21,299 Tdr. Rug, 251 Tdr. Byggryn og 776 Tdr. Malt. Ligesom Christiansunds Handelsflaade i Femaarsperioden har fordoblet sig — den udgjør nu circa 4000 Com.=Læster —, saaledes skal Skibsfarten idethale for samme Byes Vedkommende have erholdt betydeligt Opsving.

Byen har 63 Handelsborgere med 72 Betjente, 18 handelsberettigede Fruentimmere, 7 Høkere, 12 Bærshuusholdere og Brændevinshandlere med 1 Betjent, samt 48 Skippere. De Skatteydendes Antal

udgjør 1000. Siden 1850 er Antallet forøget med 173.

§ 2. Haandværksdrift.

Stedet har Overflodighed af Haandværkere i ethvert Fag, men Faa af dem skulle være duelige. Antallet udgjør 168 Mestere med 152 Svende og Dreng. Derhos havde i Perioden 2 Bogtrykkere med hver 1 Betjent. Af Fabrikker gives 2 Meberbaner, der beskæftiger 2 Mestere og 16 Arbeidere, 3 Lædergarverier, der beskæftige 10 Arbeidere, 1 Sæbelyderi, hvormed Lysfæstøberi er forenet — beskæftiger 1 Meister og 1 Arbeider —, 3 Ølbryggerier, der beskæftige 3 Mestere og 3 Arbeidere.

Bergværksdrift finder ikke Sted.

§ 3. Skibsbyggeri.

I Femaarsperioden er bygget 10 Fartøier fra 6½ til 212 Com.=Læster — tilsammen 1132 Com.=Læster. I forrige Periode byggedes ligesledes 10 Fartøier, men kun af 711½ Com.=Læsters Drægtighed. Stedet har 3 Skibsværfter, med hvilke er forbunden Kjøbhalingsindretning, der stadigen benyttes ved Fartøiers Ombygning og Reparation.

§ 4. Jordbrug.

Af Korn avles noget Byg og Havre. Udsæden i 1855 udgjorde af Byg 6 Tønder, af Havre 17 Tdr., af Potetes 59 Tdr. Haverefter dyrkes, men ikke tilstrækkeligt til Forbruget. Enkelte Frugttræer høves, men give kun i enkelte Aar en nogenlunde spiselig Frugt.

Odyrkningen af England gaaer fremdeles fremad.

Paa Byens Grund fødes 18 Heste, 271 Stkr. stort Dvæg, 35 Faar, 2 Gøder og 40 Svin. I Twaarsperioden er Antallet af Heste forøget med 8, hvorimod Antallet er formindsket af stort Dvæg med 27, og af Faar og Gøder med 43, medens Antallet af Svin er uforandret.

Af Fedevare maa den største Deel indføres, af Mælk derimod Ubetydeligt.

§ 5. Om Byens Tilstand i Almindelighed.

Af det allerede Paapegede fremgaaer, at den sidste Femaarsperiode i det Hele taget har været heldig. De store Torstestofferier i 1851 og 1853, det ualmindelig rige i 1855, de heldige Trælastconjuncturer især i 1852 og 1853, den lette Udgang til Fragt og høie Fragtpreiser have fremkaldt en meget forøget Virksomhed. Velstanden maa i Femaarsperioden antages betydelig at være gaaen fremad. Folkemængden, der ved Udgangen af 1845 udgjorde 3163, udgjør nu 4290, altsaa forøget med 1127 Mennesker.

Til Omregulering af Byens Gader, til Opførelse af en Pigeskolebygning, til Udvidelse af Borgerstolen, hvormed Pigeskolen er forenet, er af Communen i Femaarsperioden anvendt en ikke ubetydelig Sum.

Communens Bygninger have en Værdi af 19,600 Sp.

Længden af Byens med Hjulredskab fremkommelig Vej udgjør omtrent $\frac{1}{2}$ Mil.

Tjenesteløn og Arbejdspriser ere i Femaaret

thinglæst af Gjeldsbreve og Skifteudlæg	284	for	160,235 Sp.	50	§.
aflæst af	Do.	290	—	123,777	—
afhændet faste Eiendomme	184	—	119,184	—	5 =
afholdt Executionforretninger	63	—	8,182	—	18 =
" Udpantninger	1134	—	1,388	—	101½ =

stegne. For en Karl er Tjenestelønnen 24 Sp., for en Pige 12 Sp. Den almindelige Dagløn er 36 §.

Huusflid er ikke ualmindelig blandt Arbejdsstanden.

Sparebanken i Christiansund havde ved Udgangen af 1855 en Formue af 10,695 Sp. $\frac{1}{2}$ §.; Indskydernes Capital udgjorde 129,351 Sp. 63 §.

Betkommende Tabel viser, at der i Femaarsperioden er

b. Molde.

§ 1. Om Handelen.

Udfibningen directe til Udlandet af efternævnte Varer har i Femaarsperioden udgjort

	Klipfist.	Tærfist.	Tran.	Rogn.	Sild.	Ansjovis.	Trelast.
	Boger.	Boger.	Potter.	Tønder.	Tønder.	Dunker.	C.-Læster.
1851	18,210	—	1,620	320	114	400	339
1852	12,980	606	—	100	301	844	383
1853	38,732	—	10,440	558	350	192	472
1854	3,370	—	—	55	—	—	726
1855	28,010	—	720	142	1,904	399	454
	101,322	606	12,780	1,185	3,669	1,835	2,374

Udfibningen af Klipfist steer til Spanien i spanske Skibe. Klipfisthandelen skal i Femaaret have givet Fordel undtagen i 1853, da Priserne paa de spanske Markeder vare yderst lave. I sidstforegaaende Femaarsperiode udfibedes der fra Molde directe til Udlandet af Klipfist kun 49,485 Boger.

Sildfistet har i Perioden været misligt, undtagen i 1855, da man i det Hele erholdt omtrent 20,000 Tønder, hvoraf kun 1,904 Tdr. udfibedes directe til Udlandet. Saavel af Sild som af Tran og Rogn har den directe Udsørsel til Udlandet været mindre i Femaaret end i sidstforegaaende Periode. Det er imidlertid at mærke, at en stor Deel af Tranen affibes til Bergen, hvor Priserne ofte stulle staae bedre end paa de udenlandske Markeder.

Af Trelast gaaer en Deel som Skibsplanter til Bergen. Den fra Molde udfibede Trelast er af god Dvalitet, men i Regelen af korte Længder.

Af Kornvarer er i Femaaret indført usfortoldet 18,369 Tdr. Byg, 2,062 Tdr. Rug, 26½ Tdr. Byggryn, 106½ Tdr. Erter og 164 Tdr. Malt, —fortoldet ca. 8,000 Tdr. Byg, ca. 3,000 Tdr. Havre, ca. 3,000 Tdr. Rug, ca. 200 Tdr. Byggryn, 2 à 300 Tdr. Erter, 8 à 900 Tdr. Malt.

Byfogden antager, at den aarlige Omsætning mellem Byen og Landdistrictet har været af noget større Omfang i Periodens Løb end i de foregaaende 5 Aar.

Byen har 21 Detailhandlere med 20 Betjente, 3 Værtshuusholdere, 2 Brændevinshandlere. De Handlendes Antal er siden 1850 forøget med 5.

§ 2. Om Skibsfarten.

Skibsfarten har i de senere Aar tiltaget i en forholdsvis ikke liden Grad. I Femaarsperioden er Stedets Handelsflaade forøget med 2 større Skibe, det ene paa 164½ Com.-Læster, det andet paa 100 C.-Læster, fremdeles med 3 Skonnerter resp. paa 44, 42½ og 32 C.-Læster, foruden med et Par mindre Fartsier. I 1851 forliste en her hjemmehørende Skonnert paa 52 C.-Læster. Byen har 10 Skipsere, hvoraf dog kun 8 bosatte i samme.

§ 3. Haandværksdrift.

Byen har 72 Haandværksborgere og 4 Haandværkere uden Borgerstab, 41 Svende og Dreng. Antallet af Haandværksborgere, saavel som ogsaa af Svende og Dreng er noget forøget siden 1850, i

hvilket Aar Byen havde 64 Haandværksborgere og 37 Svende og Dreng. Haandværkernes Antal staaer nogenlunde i Forhold til Stedets Behov. Efter hvad Bysfogden beretter, skal Haandværksarbeider i den senere Tid indføres mindre end forhen fra andre Steder. Fra Landdistricterne indføres endel Bødkerarbeide.

§ 4. Fabriksdrift.

Af Fabrikker findes et Saugbrug, der drives med 2 særskilte Blade og en Cirkelsaug, med samme er sat i Forbindelse en Beenstampe. Ligeledes findes et Møllebrug, 2 Heberbaner, 2 Ølbryggerier og 1 Garveri.

Bergværksdrift finder ikke Sted.

I 1855 udsaaedes	§ Tønde Hvede,	antageligen avledes ca.	5 Tønder,
1½ —	Rug	—	= 25 —
8½ —	Byg	—	= 74 —
3 —	Blandkorn	—	= 27 —
16 —	Havre	—	= 128 —
60 —	Potetes	—	= 660 —

Creaturholdet var ved Udgangen af 1855 — 16 Heste, 116 Stk. stort Dvæg, 86 Faar, 33 Svin. I Aaret er Antallet af Heste forøget med 2, af Svin med 2, derimod formindsket af stort Dvæg med 21 og af Faar med 9.

Havedyrkningen i Molde er ikke af Betydning.

§ 7. Om Tilstanden i Almindelighed.

Indvaanernes Velstand antages i Almindelighed at have forbedret sig noget i sidstforløbne 5 Aar, som Følge af større Handelsrørelse og en udvidet Skibsfart.

Folkemængden, der nu udgjør 1454 Mennesker, er siden 1845 forøget med 297.

Tjenestelønnen for en Karl har været fra 20 til 25 Spd. aarlig, for en Pige 12 til 15 Spd. aarlig. Den almindelige Dagløn har været for en Karl om Sommeren 36 à 44 f., om Vinteren 28—36 f., for en Pige om Sommeren 20 til 24 f., om Vinteren 16—20 f., for et Barn fra 12—16 Aar om Sommeren 16—20 f.

Arbejdsklassen har ikke savnet Arbeide, men ikke desto mindre befinder den sig for største Deel i smaa Kaar, og maa dette tilskrives uordentlig Huusholdning og Hang til spirituosø Drikke. Om Sommeren søge en Deel Arbeidere ind fra Landdistrictet og erholde jevn Sysselsættelse.

Huusholdningen er ikke betydelig.

Længden af Byens Veie udgjør omtrent ½ Mil.

Byens Middel- og Realskole frekventeres omtrent som forhen. Nogen større Søgning kan den

§ 5. Skibsbyggeri.

Det i Aaret 1846 paa Moldegaard's Grund oprettede Skibsværft har fremdeles stadigen været i Driit. I de forløbne 5 Aar er paa dette Værft bygget 6 Fartøier af tilsammen 689 Com. = Løfter. Heraf er 1 solgt til Bergen, 2 til Nalesund. De byggede Skibe have udmærket sig ved Soliditet, Construction og fortrinlig Seilads.

§ 6. Jordbrug.

Af Gaardene Refnæs og Moldegaard ligger en Deel inden Byens Territorium. Forstjellige smaa Jordstykker af begge Eiendomme paa Byens Grund ere bortkæstede til Indvaanere i Byen. Navnligen udmærker Moldegaard sig ved en rationel Driit.

ikke vente, saalænge den ikke udvides til fuldstændig Lærd- og Realskole, hvorom oftere Forestillinger ere indsendte til Regjeringens Departement for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Kommunen yder til Skolen et Tilskud af 200 Spd. aarlig, hvorhos den har at vedligeholde Skolebygningen og anstafte fornødent Inventarium. Derhos paahviler det Kommunen at udrede yderligere Tilskud, forsaavidt Skolepengene ikke opløbe til et paaregnet Beløb.

Foruden Middel- og Realskolen har Byen en almindelig Skole og en i 1844 oprettet Søndagskole, hvilken sidste, med et Tilskud af 15 Sp. aarlig af Kommunen, væsentligen opretholdes af Selskabet for Molde Byes Vel, i Forening med det romsdalske practiske Landhuusholdningselskab.

Byens Sparebank havde ved Udgangen af 1855 en Capital af 69,106 Sp. 26 f., hvoraf Sparebanken selv eiede 8,497 Sp. 98 f. Byens Havnecasse eier en Capital af 4,690 Sp. 100 f.

Bygningsvæsenet staaer omtrent paa samme Trin som forhen. Byen mangler offentlige Plads og tiltrænger i det Hele taget en bedre Regulering.

De fleste af Byens Huuseiere svare aarlig Grundafgift til Moldegaard's og Refnæs Ciere.

Communens Gjeld er gaaet ned til 2000 Sp., men Budgettet er fremdeles i Stigende.

Selskabet for Molde Byes Vels Virksomhed er som Følge af smaa Midler ikke af indgribende Betydning, men maa vistnok i det Hele taget antages at have været til Gavn.

I Femaarsperioden er

thingslæst Gjeldsbreve og Skifteudlæg.	108 for 71,632 Sp. 115 §.
afslæst — — — —	93 — 44,946 — 93½ =
af faste Eiendomme afhændet.	52 — 20,319 — 24 =
afholdt Executioner og Udpantninger.	419 — 1,013 — 62½ =

c. Nalesfund.

§ 1. Handel og Skibs fart.

Til udenrigste Steder er udført

	Klipfist.	Lørfist.	Sild.	Tran.	Rogn.	Saltet Fist.
	Boger.	Boger.	Tønder.	Tønder.	Tønder.	Tønder.
i 1851	196,917	18,613	1,750	951½	4,263½	7
• 1852	162,495	8,155	2,926	292½	2,528	—
• 1853	176,871	6,561	2,862	286	1,204	—
• 1854	154,693	1,613	3,600	35½	1,026	1
• 1855	284,531	5,340	8,961	1,749½	4,703	3
	975,507	40,282	20,099	3,315½	13,724½	11

Til indenrigste Steder er udført

	Klipfist.	Lørfist.	Sild.	Tran.	Rogn.	Saltet Fist.
	Boger.	Boger.	Tønder.	Tønder.	Tønder.	Tønder.
i 1851	4,333	4,352	1,012½	1,066	74	—
• 1852	13,152	3,325	2,378	873½	400	—
• 1853	5,072	1,335	5,860	1,378	875	—
• 1854	741	9,085	4,831	1,315½	636½	—
• 1855	13,330	3,731	10,458	1,520	624	252
	36,628	21,828	24,539½	6,153	2,609½	252

Tilsammen udført til uden- og indenrigste Steder i Femaaret 1,012,135 Boger Klipfist, 62,110 Boger Lørfist, 44,629 Tønder Sild, 9,468½ Tønder Tran, 16,334½ Tdr. Rogn og 263 Tdr. saltet Fist; deraf antages indført fra andre Steder end Søndmøre 249,567 B. Klipfist, 27,439 B. Lørfist, 792 Tdr. Sild, 750 Tdr. Tran og 917 Tdr. Rogn.

	Byg.	Rug.	Malt.	Byggryn.	Erter.	Havre.	Hvede.
ufortoldet 23,400 Tdr.	12,327 Tdr.	762½ Tdr.	19½ Tdr.	106½ Tdr.	40 Tdr.	—	—
fortoldet 13,616 —	9,050 —	2,974 —	420½ —	429½ —	3,334 —	300 —	—
	37,016 —	21,377 —	3,736½ —	440½ —	536½ —	3,374 —	300 —

deraf igjen udført til forskellige indenrigste Steder Tdr. 8,273 Byg 10,142 Rug, 143 Malt, 29 Byggryn, 47 Erter, 662 Havre.

Bed Sammenligning af disse Opgaver med tidligere, viser det sig, at Byens Handelsvirksomhed har været i stadigt Tiltagende.

Byen har 64 Detailhandlere med 55 Betjente og 9 Værtshuusholdere, altsaa 10 Handlende og 26 Betjente mere end ved Udgangen af 1850. De Skatteyndes Antal udgjør 512, altsaa 220 mere end i nævnte Aar.

Fra Nalesfund udføres derhos ikke Ubetydeligt af Skind, Huder, Been og Hummer.

Bønderne i Søndmøre antages at have affat til Nalesfund deres hele Production af Klipfist, Lørfist, Tran, Rogn, Skind og Huder, af Sild den største Deel, medens Noget er opkjøbt af udenbys Kjøbere paa Fiskebistricterne.

Af Kornvarer er i Femaaret indført

I 1855 fuldførtes en i 1852 paabegyndt Mole, der har kostet herved 10,000 Sp. Ved dette Værn er Havnen, der forhen var aaben for Vest- og Nordvestvinden, bleven aldeles sikker som Ankerplads, og er dette af des større Vigtighed, som den i flere Miles Afstand er den eneste Havn, som er beskyttet mod enhver Slags Vind. I 1855 søgte ogsaa et større Antal Fartøier Ly paa Havnen.

Skibsfarten er i Periodens Løb betydelig forøget. Skibpernes Antal udgjør 12, alle bosatte i Nalesfund. I 1850 havde Byen 8 Skippere.

§ 2. Haandværksdrift.

Byen har 83 Haandværksborgere og 10 Haandværkere uden Borgerstab, samt 113 Svende og Drengene. I 1850 udgjorde Antallet af Haandværksmestere 47, af Svende og Drengene 49. Den betydelige Forøgelse er fornemmelig at søge i Byens betydelige forøgede Folkemængde, der nu udgjør 1856, medens samme i 1845 udgjorde 1157. Bysfogden antager, at samtlige Haandværkere have saameget Arbejde, som de kunne overtage, og at de som Følge deraf ere i gode oeconomicke Raar, og kunde være i end bedre, hvis en større Lævelighed i Leveemaade og Klædebragt iagttoges end Tilfældet er.

Flere af Haandværkerne anses at være duelige Mænd i sit Fag. Af Haandværksarbejde indføres til Byen kun Bødkerarbejde og noget Blisfæi samt Støbegods af Messing.

Bergværksdrift gives ikke.

§ 3. Fabrikker.

Af Fabrikantlæg habes kun 2 Garverier. Det derved tilvirkede Product har i Femaaret udgjort 2092 Suder og 2266 Skind.

§ 4. Skibsbyggeri.

I Femaaret er i Alesund bygget en Skitse paa 13½ Com.-Læster, en do. paa 12½ og en Skonert paa 52½. Et derværende Skibsværft bestjaer 1 Mester og 60 Arbeidere.

§ 5. Jordbruget.

Byens Marker anvendes fornemmelig til England og Havnegang. Der avles noget Byg, Bland-

Af Gjeldsbreve og Skifteudlæg er	thinglæst	82	for	71,062	Sp.	54½	fl.
	aflæst	99	—	60,049	—	102½	"
Af faste Eiendomme er afskændet		23	—	42,245	—	75	"

korn, Havre og Potetes samt Hæbeverter. Byen havde ved Udgangen af 1855 — 10 Heste, 89 stort Dvæg, 44 Faar og 68 Sviin. I 1845 udgjorde Antallet af Heste 10, af stort Dvæg 98, af Faar 69, af Sviin 67.

§ 6. Om Byens Tilstand i Almindelighed.

Byens oeconomicke Forfatning maa antages i Femaaret i betydelig Grad at være forbedret. Navnligen have heldige Fiskerier forøget Handelsvirksomheden. Skreien har igjen efter mange Aars Forløb vist sig i Borgundsfjorden, og man troer, at saavel den som Vaarsilden, der ogsaa atter har besøgt Kysterne i Nærheden af Alesund, i en Række af Aar vil vedblive at søge under Land i det Søndmørste.

I 1855 indviedes en af Muursteen opført Kirke.

I Femaaret er endvidere opført en ny Toldbod, og flere private Baanebygninger og Palkuse. Arbejdsclassen har ved disse Bygninger, ved Molens Opførelse m. m. haft rigelig Anledning til Bessjæftigelse. Desuagtet skulle flere af den ikke have mere end det høist Fornødne, hvilket Bysfogden antager at være en Følge af Dovenskab, slet Huusholdning og uordentlig Leveemaade.

Den almindelige aarlige Løn for en Tjenestekarl har været fra 20—30 Sp., for en Pige fra 6—10 Sp.

Gaderne indeholde en Længde af 5,000 Alen.

Byens Sparebank virkede ved Udgangen af 1855 med en Capital af 169,997 Sp. 95½ fl., hvoraf 10,007 Sp. 44½ fl. ere Bankens Eiendom.

Af Executioner og Udpantninger for Gjeld er i Femaaret afholdt 363 for 7,388 Sp. 77 fl.

C.

Almindelige Bemærkninger.

Som i den specielle Deel af Beretningen oplyst, maa Befolkningen i den større Deel af Amtsdistrictet kunne kaldes velstaaende. Den almindelige Erfaringsætning, at Fiskeriet ikke i samme Grad som Landbruget danner et fast Fundament for et Districts oeconomicke Velvære, — hvilket maastee mindre lader sig forklare af den Omstændighed, at hiint gjennemsnitsvis giver et ringere Udbytte, end deraf, at Almuesmanden bedre vil vide at bevare det ved stadigt Arbejde lidt efter lidt Erhvervede, end den paa een Gang letbundne Gebindst, — stadfæster sig ogsaa i dette Amt; imidlertid maa det dog erkjen-

des, at Indvaanerne i flere af dets Dele, hvilke ere blevne velstaaende ved Fiskeri, vise en større Forsynlighed med Hensyn til de erhvervede Midler; hvilket vistnok for en ikke ringe Deel skyldes de oprettede Sparebaner, der aabne Vedkommende let Adgang til at faae Midlerne sikkert anbragte, men upaatvilelig ogsaa en velt større Kjærlighed til Jordbruget, og Lyst til at anvende Noget paa dets Forbedring. Henseet alene til vedkommende Landdistricters Fremkomst turde det ikke destomindre være et Spørgsmaal, om det ikke, hvor tung Obergangsperioden end maatte falde, var at ønske, at Fiskeriet i en længere

Karrætte ganske slog feil, saa at den haarde Nød kunde tvinge Massen til at laste sig paa Jordbruget, og lede den til stadig og anstrengt Arbeidsomhed. For Mangel derpaa bestyldes neppe ganske uden al Grund Almuen i flere af Amtets Districter. Det maa ogsaa indrømmes, at Bestaffenheden af de til Fiskeriet hørende Forretninger — og til Fiskere kunne paa en vis Maade Fleertallet af Amtets Indvaanere henregnes — afvænne de Angjældende fra vedvarende Vegemsaanstrengelser og give dem Afsmag for enhver Virksomhed, der kræver en saadan; men ved Siden deraf anseer jeg det heller ikke usandsynligt, at forvirrede religiøse Forestillinger, der fremkalde Troen om at en vis Langsomhed og Betænkksomhed under legemlige Anstrengelser af ethvert Slags, saaledes ogsaa under Arbeidet, hører med til de ydre Mærker paa aandeligt Liv og Vækkelse, bidrage Sit til at støtte det paaanlede Forhold.

Efter Omstændighederne, naar Hensyn tages til de store Hindringer for Landcommunicationen, de mange Fjorde og høie Fjeldkjæder, der gjennemstjære dette District, afgive, maa formentlig Veivæsenet her i Amtet, især ved Sammenstillen med andre Amtet, der besinde sig under ligeartede locale Forholde, erkjendes at staae paa et ganske tilfredsstillende Trin, hvilket jeg antager for en ikke ringe Deel skyldes en af mine Formænd i Embedet, afdøde Amtmand Krogh, i hvis Functionstid mange af Districtets offentlige Veie ere anlagte. Forøvrigt maa jeg beklage, at man ved Dparbejdelsen af Bygdeveiene i ældre Tider ikke har vist den sønstelige, enhver Tvivl og Tvist om Veienes offentlige Karakter udelukkende, Forsigtighed med Hensyn til Erhvervelsen af Almuens Samtykke til Anlægget, ligesom ogsaa de mange og store Mangler ved den stedfindende Rode- og Stykkedeling, hvis Berigtigelse jeg nærer Frygt for

vil møde Modstand fra enkelte Communebestyrelser Side. Bemærkes bør det ogsaa, at i Regelen samtlige ældre Veie tiltrænge flere partielle Omlægninger.

Med Hensyn til Landalmuens moralske Tilstand overhovedet tør jeg ikke yttre mig med nogen Bestemtthed. Flere Omstændigheder, blandt Andre den, at Oprettelse af Proformadocumenter til Besvigelse af Creditorer er temmelig gjængs i Amtsdistrictet, vidne om, at den staaer lavt; men jeg tør dog ikke erklære dette gjælder alle Districter. Driftsædighed er temmelig udbredt i Amtet og ikke alene i de Dele deraf, der ligge i Nærheden af Byerne. Man antager forøvrigt i Almindelighed, at enkelte Bestemmelser i Lov om Brændevins Salg og Udsjænkten af 26 August 1854 væsentlig have bidraget til at indskrænke Uvæsenet. Paa den anden Side vidne Criminalisterne i Forening med indkomne officielle Beretninger fra Politimyndigheder om, at Smughandel med Brændevin i flere af Amtets Districter drives i en temmelig udstrakt Skala. Smugbrænden formenes kun undtagelsesvis at finde Sted.

Ihvorvel Indvaanerne i de fleste af Amtets Districter i Dvingebenniet utvivlsomt have gaaet fremad med Hensyn til oeconomist Velvære, er det dog neppe at antage, at nogen væsentlig Forandring til det Bedre i sanitær Henseende er indtraadt i deres Leve- maade. Urenslighed er saaledes fremdeles fremherskende i de fleste Districter, især i de til Havet stødende Strøg deraf. Den, efter hvad man formentlig antager, af Forholde som de, hvori Almuesmanden og især Søbonden her leve, udviklede spedalske Sygdom skal inden Districtet være i Tilværet. Den veneriske Smitte, der tidligere har været udbredt over hele Bygdelag inden Amtet, forekommer nu mere enkeltvis.

Romsdals Amt 21 August 1856.

Underdanigst

Arveschoug.